

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

8. Quando voluntas in Actibus subsequentibus potestate duntaxat
permanere intelligatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

August. li. 22. contra Faust. c. 44. & referatur 15. q. 1. cap. in ebriet. Verunt. Ambros. li. de Patriar. Abraba c. 8. & referatur 15. q. 1. c. sane. Hieron. ad Eusto. De custo. virginitat. Origen in Gen. ho. 5. quos duos auctores citat Couar. loco supra citato.

clinare nõ est in sua potestate; sed nemo in somno, ebrietate, vel amentia, quando rationis compos non est, potest impedire, aut deuitare effectum, etiam si culpa, & voluntate præcedenti somnus, ebrietas, vel amentia contigerit: nec est maior ratio, cur tunc mala potius tribuantur voluntati, quàm bona, sed tanquam certum communi sententia receptum est, neminem in somno, ebrietate, vel amentia mereri aliquid posse. Et certè ex Augustino, Ambrosio, Hieronymo, & Origene colligi videtur hæc sententia. ait enim Augustinus, culpandum esse Loth, non quantum incestus in ebrietate admittit, sed quantum ebrietas meretur. **Tertio, dicendum est**, in his, in quibus non requiritur consensus, sed satis est non contradicere, vt quis tacite consentiens habeatur, præcedens voluntas perseuerat in somno, ebrietate, vel amentia, si ante non fuerit per contrariam voluntatem depõsita. In ijs verò, in quibus est necessarius consensus, antecedens voluntas non creditur in ebrietate, furore, vel amentia permanere, etiam si ab ea recessum non fuerit. Ideo in sacramentis recipiendis, quoniam satis est, si voluntas non sit contraria, merito quis in amentia, ebrietate, vel furore ablui sacro baptismatis fonte potest, confirmari, absolui, vngi, vel ordinibus initiari, si horum voluntas præcesserit, nec fuerit mutata. Sic etiam potest absolui ab excommunicatione, ac cæteris Ecclesiasticis censuris, lententijs, & pœnis. at verò ad meritum, culpam siue peccatum necessarius est consensus: quare in amentia, furore, ebrietate, vel somno nemo mereri, aut peccare potest.

Quòd si obijcias, sufficere præcedentem voluntatem, præsertim quando effectus in ebrietate, amentia, vel somno subsequitur, antea optatus, expectatus, aut etiam studiosè conquisitus. Respondeo, tunc temporis meritum, vel culpam totam fuisse in voluntate, & causa præcedenti; id verò, quod postea subsecutum est, esse quidem effectum peccati, non tamen peccatum: fuit autem culpa in causa, quia poterat voluntas, & debebat causam auertere, & summouere, quod tamen non fecit: sed in effectu peccatum non est, quia cum est subsecutus, in potestate voluntatis non fuit. **Quarto, dicendum est**, saepe aliquem incidere in poenas iuris humani ob effectum ex culpa enatum, etiam si quando subsequitur, voluntarius, aut peccatum non sit: vt colligitur ex cap. Si quis. 15. quæst. 1. vbi dicitur, leuiorem poenitentiam esse imponendam ei, qui insaniens a lium occiderit: veluti si Titius telum in clericum iaciat, & mox antequam ad ipsum perueniat, incipiat dolere, incurrit in excommunicationem, cum postea telo clericus vulneratur. Sic etiam contrahit irregularitatem, si sagitta in a lium immissa ipsum interimat. Pari modo nascitur obligatio restituendi damna ex eo effectu creata, quoniam pœna non tantum malefacientibus irrogantur ob voluntatis affectum, sed etiam ob externum effectum inde procreatum. Item, obligatio restituendi damnum, potius oritur ex ipso effectu, quo damnum est alteri illatum, quam ex voluntatis affectu. **Merito igitur Aristoteles sensit**, ebrios duplici pœna esse plectendos: tum quia apud homines puniuntur ef-

fectus ex peccato profecti. quoniam tamen peccata non sint, sunt tamen alijs incommodi: tum etiam quia aliquando ebrij rationis vñ non omnino, sed ex parte priuantur. Rogabis, si Titius vulneret Caium, & deinde Caio ex vulnere in lecto decumbente, peccatum suum sacerdoti sacra confessione fateatur, postea verò Caius ob vulnus intereat, debeat ne Titius de integro confiteri, se hominem occidisse, an verò satis ei sit, prius fuisse confessum, se lethale ei vulnus infixisse. Similiter si Titius, dum vigilat, optauerit, aut studiosè, & sollicitè nocturnam in somno pollutionem subsecuturam curauerit, & mox ante somnum peccati pœnitens confiteatur, se voluntariè pollutionis causam in somno dedisse, & postea pollutio in somno contingat, num ipso iure compellatur ad confitendum denudè, se in somno ex voluntate antecedente pollutum; an verò sufficiat sola, quam fecerat ante, confessio? Sotus negat, confessionem præcedentem sufficere: ideo nimirum, quia putat eadem hominis, & pollutionem noua confessione explicandam, eo quòd sit cædes, vel pollutio ex culpa præcedenti profecta. Sed contra hoc in primis vim habet argumentum: nam tamen si eiusmodi damnum, & incommodum ex præcedenti voluntate sit natum, peccatum tamen non est, quia Titius priorem voluntatem iam penitus exuerat. Item satis esse videtur, si Titius in priori confessione expresserit, se causam idoneam, & efficacem mortis, & pollutionis præbuisse. Quare dubia est, & incerta hac in re Soti sententia. **Alia verò ratio est de actu exteriori**, aut de mandato alteri dato, quando à voluntate priori non receditur: tunc enim actus exterior, aut per nos ipsos, aut per mandatarium opere compleitur, & voluntati tribuitur, cum denitari potest, ac debet, & id non fit. atque ideo in confessione est exponendus eo ipso, quòd malus est per se, quoniam rationi rectæ dissentaneus, atque contrarius: & voluntatis obiectum, & terminus, qui in actu mentis internum, vt causa deformitatem, & turpitudinem transfundit.

Cap. VIII.

Quando voluntas in actibus subsequentibus potestate duntaxat permanere intelligatur.

NON est modus facile cognoscere, quo modo, & quam diu voluntas, quæ præcessit potestate permaneat in actibus subsequentibus, quando illos præstatum nihil actu cogitantes de fine, quem nobis initio proposuimus. Alti si dorens putat, voluntatem præcedentem in actibus subsequentibus vi, & potestate perdurare, donec per contrarium actum ab ea recedatur, vel temporis decurso ea finiatur. Veluti si Titius animo suo statuerit elargiri elemosynam pauperibus sibi in via occurrentibus, donec ad certum templum, quò pergat peruenit: huiusmodi voluntas ipso temporis processu finitur, quia vsque ad certum tempus erat ab initio constituta, & designata. quòd si ad certum tempus non fuisset, in ea Titius perseuerasset, donec per con-

trarium

Sot. in 4. dist. 12. q. 1. ar. 7.

AB

Alti si dorens in summa li. 2. Tract. 20. cap. 3. quæst. 3.

trarium actum fuisset voluntas prior mutata. Sic etiam tempore definit voluntas, quia ab initio decernit quis, se certo quodam numero bona opera, & virtutis officia obire, quæ non nisi certo tempore præstari queunt. Vt si deliberet Titius decem aureorū eleemosynam dare decem pauperibus, qui sibi primi omnium occurrerint, huiusmodi voluntas finitur data eleemosyna decem primis pauperibus sibi obuijs. Quæres, quid sit dicendum, si Titius constituit ad certum templum pietatis causa progrediens erogare eleemosynam, studio & gratia charitatis in Deum, quibuscunque, quos in via obuios habuerit, egenis atque mendicis, ac deinde nihil actu cogitans de Deo, det Caio pauperi sibi primum occurrenti, naturali quadam pietate, & commiseratione commotus atque incitatus? Ait Altiisdorensis, huiusmodi actum esse charitatis, & vitæ æternæ præmium Titium promereri, quia quod ex naturali pietate quadam, & charitate humana proficiscitur, nil impedit, quin etiam diuinæ charitatis impulsu, & imperio, adhuc virtute permanenti generatur. Est enim actus pietatis iuxta, & charitatis: pietatis quidem, actu, & expresse mouentis, charitatis verò vi, & potestate tantum, non actu imperantis. Quare ex Altiisdorensi licet inferre, vt si Titius nunc sua omnia virtutis, & honestatis officia generaliter dirigat in Dei cultum, honorem, & amorem, vniuersa eius opera deinde ex honestate, & virtutis studio, & causa progenita in Dei cultum, & amorem referantur, donec Titius priorem voluntatem, & animum per actum contrarium deponat.

Bonau. 2.
sent. Dist.
42193.
ad vltimū
argum.

Cæterum Bonauentura docere aliter videtur: Primum enim ait, virtute voluntatem manere, quodocunque initio operis quod geritur, adiujs; tunc enim licet per horam duret opus, & nihil de voluntate priori cogitetur, omnis pars operis subséquuti fieri virtute voluntatis præcedentis videtur, ait deinde, Quodocunque incipit quis opus, quod refert in Deum, & deinde succedunt alia opera, ita sibi inuicem connexa, vt alia proficiant ex alijs, & omnia oriuntur ex primo, quoniam secundum, ex quo cætera nascuntur, ex primo proficiscitur; tunc voluntas primi operis virtute permanet in cæteris subsequenibus. Si tamen alia opera fiant, quæ non emanent ex primo; in eis voluntas primi non persistit, sed oportet voluntatem renouari. Ait præterea idem auctor, non sufficere, si quis initio diei referat generaliter in Deum omnia opera illius diei, mensis, vel anni, ad hoc, vt omnia opera in Deum relata esse dicantur, sed illa solum opera, quæ proficiuntur, & oriuntur ex illa prima voluntate diei, mensis, vel anni, in Deum virtute diriguntur. Tandem cõcludit, si iustus, qui deliberat causa, & amore Dei generaliter omnia perficere, postea verò de Deo nihil actu cogitans, aliquid boni præstet amore honestatis, & studio virtutis, tale opus etiam in Deum referri virtute, vt si pauperi eleemosynam Titus erogat pio, & bono affectu, videlicet causa honestatis. Additque Religiosum virum, qui statuit Præfecto in omnibus parere, vniuersa, quæ studio virtutis efficit, eo ipso causa & amore Religionis efficere. Gabriel autem docet, trifariam posse aliqui in Deum

Gabriel 2.
Dist. 41.
Art. 1. sub.
2.

referri, actu, virtute, & habitu: Actum quidem, cum de Deo cogitamus, & ob eius cultum, vel a morem aliquid agimus: id verò virtute in Deum referimus, quod est effectus alterius antea in Deum relati operis: tunc autem est effectus, quando secundum non fieret nisi primum præcessisset: Item quando ita se habet, vt si rogaremur, Cur hoc facis? responderemus, quia primum volui, vt puta cum impendimus eleemosynam in vultu pauperis, nihil cogitantes actu de Deo. Si rogati, cur impendis, respondemus, studio Religionis, & charitatis in Deum, hoc factus est, vt eleemosyna propter Deum erogata censeatur. Quando vero aliquid ex habitu solum refertur in primum, quod est sponte, & voluntate factum, non sufficit ad hoc, vt voluntarium sicut primum habeatur. Nam ex habitu aliquando operatur sola imaginatione, non ratione ducti, quoniam dormientes, aut in furore, vel dementia citharædi, vel cantores cantant, aut digitos, tanquam citharam pulsantes mouent imaginatione, & habitu, quo sunt assueti, Ex quo efficitur, vt si quippiam agamus hoc pacto, non sit actio humana. quippe quæ ex ratione deliberante non sit. vt si Titius preces Horarias recitasset, sola imaginatione, & habitu, officium minimè perfoluisset, si eas hoc modo inchoasset, continuasset, & abfoluisset. Nam secus esset si sponte sua incepisset, & postea animo citra voluntatem in multa disperso fuisset cogitatione distractus: quid horum verum sit, suo loco trademus.

Cap. IX.

Quod vis, seu violentia in actionibus voluntarijs non sit.

PRIMO queritur, An possit esse vis in actibus voluntarijs? Respondeo, ex communi omnium sententia, quæ est ex Aristotele accepta, esse non posse. Ratio est, quia vis non solum cum eo, quod naturaliter fit, sed etiam cum eo, quod voluntarium est, pugnat; violentum enim est, quod est ab externo agente eo, quod mouetur, vel paritur, nullam vim conferente, hoc est, nihil adiuuante. In his verò, quæ naturaliter fiunt, materia, aut res ipsa, quæ patitur, adiumenti aliquid præstat, quia vt minimum actionem adiuuat, eo quòd, vel naturalem propensionem habet ad excipiendum id, quod actione fit, aut quòd apta suapte natura est, ad patiendum motum extrinsecus impressum. Pari modo in his moribus, & actibus, qui voluntarij sunt, voluntas consensum accommodat expresse, vel tacite: ideo enim voluntarium aliquid est, quia aliquo modo à voluntate manat, & profluit. In iure civili, Iurisprudenti vim definiunt esse maioris rei impetum, qui repelli non potest. *leg. Vis autem, ff. De eo, quod meius causa gestum est.* Quo circa in eodem iure civili extat Titulus De vi, & vi armata, vbi ius continetur, quò iudicis auctoritate subueniatur ei, qui vi deiectus est ex possessione, ad eam recuperandam: veluti cum quis è solo, vt porè fundo, vel edificio vi deicitur. Idem iuris continetur in Titulo, Vnde vi, qui est Titulus

Arist. 3. Ethicorum
cap. vii.